

В статье рассмотрена организация и осуществление обучения учеников с проблемами слуха в профессионально-технических учебных заведениях на основе использования ИКТ, в единой информационной среде учебного заведения при использовании разработки и использовании необходимого программно-методического обеспечения учебной деятельности.

Ключевые слова: информационно-коммуникационные технологии, информационное образовательную среду, компьютерные средства обучения, интерактивное общение.

Organization and realization of education among deaf pupils in vocational schools via usage of informational-communicational technologies, in common informational environment on condition of elaboration and usage of necessary methodological maintenance of educational process have been considered in the article.

Keywords: ICT, information educational environment, computer based learning, interactive.

УДК 004.77:377.091.313-052

А.П. Кобися
м. Вінниця, Україна

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ УЧНІВ ПТНЗ ЗАСОБАМИ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ

Об'єктивними умовами самореалізації особистості в професійній діяльності на початку ХХІ століття є доступність необхідного освітньо-інформаційного поля, формування у майбутніх кваліфікованих робітників не стільки готових знань, скільки способів здобуття, осмислення та використання цих знань у нових обставинах. Сучасна цивілізація з її гуманізацією і демократизацією суспільних відносин, швидкою зміною техніки і технологій, інтелектуалізацією професійної діяльності передбачає необхідність широкого використання комп'ютерних технологій у навчанні.

Нині це можливо лише за умови впровадження сучасних ідей і технологій освіти, які відображають новітні вітчизняні та зарубіжні психолого-педагогічні здобутки щодо активізації навчання як провідного принципу освітнього процесу, забезпечення раціонального рівня комп'ютеризації викладання та навчання. Саме ця потужна науково-педагогічна база в сукупності з сучасними розробками в галузі інформаційних засобів сприяє розвитку інформатизації навчання, що приходить на зміну традиційним формам викладання матеріалу.

Мета цієї статті – провести психолого-педагогічний аналіз поняття «педагогічна умова» та охарактеризувати основні педагогічні умови підготовки кваліфікованих робітників засобами телекомунікацій.

Виклад основного матеріалу. Успішність функціонування будь-якої системи безпосередньо залежить від точності дотримання певних умов.

Незважаючи на те, що предметом значної кількості педагогічних досліджень виступають педагогічні умови реалізації певних процесів, в сучасній науці є певні розбіжності в тлумаченні самого поняття «педагогічна умова».

Перш ніж з'ясувати педагогічні умови, які впливають на розвиток пізнавальних інтересів майбутнього кваліфікованого робітника, необхідно чітко визначити поняття «умова».

Тлумачний словник С. Ожегова визначає умову як вимогу, що ставиться однією зі сторін, які домовляються; як усну чи письмову згоду про що-небудь; як правила, що встановлені в будь-якій сфері життя, діяльності; як обставини, за яких відбувається чи залежить що-небудь [1, с. 634].

Ю. Бабанський стверджує, що ефективність педагогічного процесу закономірно залежить від умов, у яких він проходить [2, с. 42].

З точки зору філософії, умова тлумачиться як фактор (латинське factor – чинник), тобто рушійна сила, причина будь-якого процесу.

Як філософська категорія поняття умова відображає універсальні стосунки між суб'єктами спілкування. За межами діяльності ці стосунки не можуть перетворитися на нову дійсність. Для цього потрібна причина. Тому причинність виконує функцію активного

діяльнісного фактора. Саме він із матеріалу умов забезпечує продукування нової дійсності як кінцевого результату [3, с. 324].

У психології умову розуміють як сукупність явищ зовнішнього та внутрішнього середовища, що ймовірно впливають на розвиток конкретного психічного явища; до того ж це явище опосередковується активністю особистості, групою людей (за М. Конюховим) [4, с. 212].

Як підкреслює З. Курлянд, коли явище викликає інше явище, воно є причиною; коли явище взаємодіє з тим або іншим у процесі розвитку цілого, до якого воно належить, воно є чинником; коли явище обумовлює існування іншого, воно є умовою [5, с. 23].

Умова – існуючий компонент комплексу об'єктів (речей, їх станів, взаємодій), із наявності якого з необхідністю впливає існування даного явища. Весь цей комплекс, в цілому, називають достатніми умовами явища. Якщо з усіх можливих наборів умов відібрати загальні, отримаємо необхідні умови, тобто ті, що наявні кожного разу, коли має місце дане явище. Повний набір необхідних умов, з якого неможливо виключити жодного компонента, не порушивши обумовленості, називають необхідним і достатнім [6, с. 520].

Аналіз науково-педагогічної літератури з цього питання дав змогу нам дійти висновку, що багато вчених досліджували проблему визначення поняття «педагогічні умови» стосовно того чи іншого виду діяльності.

Так, Р. Серьожникова під «педагогічними умовами» розуміє сукупність об'єктивних можливостей, змісту, форм, методів, педагогічних прийомів [7, с. 96].

Визначення поняття «умови» в педагогіці передусім пов'язане з педагогічним осмисленням цієї категорії. Досить широке поняття «умова» використовується в дидактиці при характеристиці цілісного педагогічного процесу, окремих його сторін і складових частин. На думку В. Андрєєва, педагогічні умови являють собою результат цілеспрямованого відбору, конструювання й застосування елементів змісту, методів (приймів), а також організаційних форм навчання для досягнення дидактичних цілей [8, с. 86].

Ю. Бабанський визначає педагогічні умови як чинники (обставини), від яких залежить ефективність функціонування педагогічної системи [9, с. 115].

Визначення педагогічних умов як синтезу об'єктивних можливостей змісту освіти, методів, організаційних форм і матеріальних можливостей, які сприяють розв'язанню поставлених завдань, належить О. Федоровій [10, с. 193].

Згідно психолого-педагогічних досліджень, педагогічні умови слід розуміти як обставини, від яких залежить та відбувається цілісний продуктивний педагогічний процес професійної підготовки фахівців, що опосередковується активністю особистості чи групою людей та, на думку С. Висоцького, є сукупністю об'єктивних можливостей змісту навчання, методів, організаційних засобів його здійснення, коли забезпечується успішне вирішення поставленого педагогічного завдання [11, с. 92]. У цьому контексті умови виступають як динамічний регулятор інформаційних, особистісних, психологічних і педагогічних факторів навчання.

Вчені-дослідники визначають організаційно-педагогічні умови як сукупність об'єктивних можливостей, що забезпечують успішне вирішення поставлених завдань (В. Мельніченко) [12] або як функціональну залежність суттєвих компонентів педагогічного явища від комплексу об'єктів (речей, їх станів, процесів, взаємодій) у різних проявах (Л. Блажко) [13].

Педагогічні умови – це структурна оболонка педагогічних технологій чи педагогічних моделей; завдяки педагогічним умовам реалізуються компоненти технології. Отже, педагогічні умови повинні віддзеркалювати структуру готовності майбутніх кваліфікованих робітників до діяльності в умовах високотехнологічного виробництва і вмішувати передбачені технологією формування готовності компоненти моделі або технології.

Реалізація педагогічних умов має на меті: забезпечення організаційно-педагогічного й психолого-педагогічного супроводу професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників; вдосконалення системи професійної підготовки робітничих кадрів для роботи в

умовах інформаційного середовища; визначення форм і методів інформаційної підтримки процесу формування професійної підготовки кваліфікованих робітників у ПТНЗ.

Специфіка педагогічних умов детермінована не лише сутністю і змістом професійної підготовки майбутнього кваліфікованого робітника, але й особливостями інформатизації сучасного ПТНЗ, що в свою чергу потребує нових підходів у процесі підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів. Завдання полягає в тому, щоби: більш точно визначитись у потребах кадрів для професійного навчання з урахуванням особливостей регіону; формувати соціально та професійно значущі якості особистості у випускників ПТНЗ; спрогнозувати ефективність запровадження різних моделей професійного навчання; визначити ефективність організаційно-методичних структур [14].

З іншого боку, педагогічні умови виступають і формою педагогічної діяльності, метою якої є формування висококваліфікованого спеціаліста. Отже, педагогічні умови забезпечують виконання державного стандарту з освітньої діяльності.

Компонентами педагогічних умов застосування освітніх технологій є матеріальна база, форми і методи педагогічної діяльності, професіоналізм колективу, штучно створені і об'єктивно сформовані педагогічні ситуації [15].

Загальною рисою усіх визначень цього поняття є направленість умов на вдосконалення взаємодії учасників педагогічного процесу у процесі вирішення конкретних дидактичних завдань. Таким чином, організаційно-педагогічні умови можна визначити як сукупність факторів, що забезпечують організацію, регулювання, взаємодію об'єктів і явищ педагогічного процесу для досягнення поставленої мети.

Використання засобів телекомунікацій у навчанні вимагає від викладача наявності певних умов, що сприятимуть їх продуктивному й результативному застосуванню.

До психологічних умов належить моральна готовність і внутрішня мотивація викладача до використання передових інформаційних технологій у своїй діяльності, подолання страху перед використанням новітньої техніки, невідомого раніше програмного забезпечення.

До педагогічних умов, що забезпечують ефективність навчання учнів ПТНЗ вітчизняні науковці [7, с. 11] відносять: оновлення змісту навчання з урахуванням динамічних техніко-технологічних змін у професійній галузі, в структурі професійної діяльності кваліфікованих робітників; впровадження сучасних форм і методів навчання, методики рейтингового оцінювання навчальних досягнень учнів; створення і використання комплексного навчально-методичного забезпечення професійно-практичної підготовки кваліфікованих робітників; залучення учнів до участі в конкурсах фахової (професійної) майстерності; забезпечення стажування майстрів виробничого навчання на сучасних підприємствах; модернізація матеріально-технічної бази навчально-виробничих майстерень; організація педагогічного процесу, спрямованого на формування та розвиток професійної готовності майбутнього фахівця; застосування особистісно-орієнтованого підходу до підготовки кваліфікованих робітників, створення особистісно-орієнтованих взаємовідносин; ліквідація дублювання змісту професійної освіти шляхом удосконалення та максимального розвитку міжпредметних зв'язків між школою та ПТНЗ; використання віртуальних методів навчання із застосуванням інформаційних технологій.

Серед педагогічних умов розвитку пізнавальних інтересів учнів ПТНЗ засобами телекомунікацій, на нашу думку, слід обов'язково виокремити використання інформаційного освітнього середовища навчального закладу. Нині навчальний процес у ПТНЗ будується з використанням різноманітних засобів, що надають можливості доступу до інформаційних архівів і дозволяють сформувати у майбутніх у кваліфікованих робітників уміння отримувати, опрацьовувати та аналізувати великі об'єми інформації. Розвиток технічного забезпечення процесу опрацювання інформації та технологій використання його у навчальному процесі дозволяє підвищувати пізнавальну активність учнів, розвивати їх пізнавальні інтереси та формувати стійкі знання, уміння і навички для подальшої професійної діяльності. Під інформаційним освітнім середовищем ми розуміємо сукупність умов, що забезпечують навчання:

Розділ 3 Психолого-педагогічні проблеми ступеневого навчання і виховання учнів професійно-технічних закладів освіти

- наявність системи засобів «спілкування» із загальнолюдською культурою, яка служить як для зберігання, структуризації і відображення інформації, що становить зміст накопичених знань, так і для її передавання, опрацювання і накопичення;
- наявність системи самостійних робіт для роботи з інформацією;
- наявність інтенсивних зв'язків між учасниками навчального процесу - як вертикальних, так і горизонтальних.

Інформаційно-освітнє середовище складається з п'яти блоків: ціннісно-цільового, програмно-методичного, інформаційно-знанієвого, комунікаційного, технологічного.

Ціннісно-цільовий блок включає сукупність цілей і цінностей педагогічної освіти, які можуть бути значущі для розвитку досягнення поставленої мети навчання (завдання навчального закладу, кваліфікаційні характеристики випускників різних професій, плани проведення виховної, методичної роботи, розклади занять, розклади проходження виробничої практики, тощо).

Програмно-методичний блок містить усю необхідну інформацію відносно можливих стратегій, форм і програм підготовки (навчальні плани підготовки фахівців, плани проведення виховної, методичної роботи, розклади занять, розклади проходження виробничої практики.).

Інформаційно-знанієвий блок містить систему знань і умінь учня, що становлять основу його професійної діяльності, а також визначальні властивості пізнавальної діяльності, що впливають на її ефективність. Окрім того, він вказує на роль інформації в навчанні (сукупність електронних навчально-методичних комплексів з дисциплін, що вивчаються учнями в навчальному закладі).

Комунікаційний блок об'єднує форми взаємодії між учасниками педагогічного процесу (проведення телеконференцій, круглих столів, веб-інарів, спілкування у форумах, чатах, телеконференціях, робота радіостанції навчального закладу, видання учнівської газети, тощо).

Технологічний блок містить засоби навчання, які використовуються в інформаційно-навчальному середовищі (зокрема, використання нових інформаційних технологій, у тому числі телекомунікаційних мереж).

Враховуючи бурхливий розвиток мережевих технологій, однією із визначальних педагогічних умов розвитку пізнавальних інтересів учнів ПТНЗ ми вважаємо застосування засобів мережевих комунікацій та соціальних сервісів Інтернет. Нині це один з основних способів спілкування та пошуку інформації в мережі, який настільки швидко прогресує, що передбачити можливості його застосування навіть у недалекому майбутньому майже неможливо.

Не можливо залишити без уваги один із основних рушіїв пізнавальних інтересів учнів – пізнавальну творчу діяльність. Враховуючи сучасний стан розвитку засобів і технологій телекомунікацій організувати творчу пізнавальну діяльність учнів краще у вигляді телекомунікаційних проектів. Коли говорять про телекомунікаційний проект в навчальному закладі, то вважають, що це – навчальний телекомунікаційний проект в основу якого покладено спільну навчально-пізнавальну діяльність учнів-партнерів, організовану на основі комп'ютерної телекомунікації, яка має спільну мету – дослідження певної проблеми, узгоджені методи та способи діяльності.

Досвід застосування телекомунікацій в різноманітних сферах науки, техніки й освіти показав, що цей вид інформаційних технологій дозволяє організувати різні види спільної діяльності викладачів, учнів, наукових працівників навчальних закладів, наукових і навчальних центрів одного або різних регіонів і навіть різних країн. Слід відзначити, що такий вид інформаційних технологій дозволяє організувати не лише науково-дослідницьку діяльність учасників, використовуючи при цьому розмаїття засобів і форм самостійної, пізнавальної, практичної та творчої роботи, а й оперативну консультативну допомогу широкому колу методичних центрів.

Висновки. Розглянуті нами педагогічні умови застосування засобів телекомунікацій у навчальному процесі ПТНЗ є визначальними чинниками розвитку пізнавальних інтересів

учнів і могутнім стимулом їх творчої пізнавальної діяльності, що є основою формування практичних професійних умінь і навичок.

Література:

1. Ожегов С. И. Словарь русского языка / С. И. Ожегов. – М. : Сов. Энциклопедия, 1973. – 846 с
2. Бабанский Ю.К. Оптимизация учебно-воспитательного процесса / Ю. К. Бабанский. – М. : Просвещение, 1982. – 192 с
3. Философский энциклопедический словарь ; ред.-сост. Е.Ф. Губский и др. – М. : ИНФРА - М, 2002. – 574 с.
4. Конюхов Н.И. Словарь-справочник практического психолога / Н.И. Конюхов. - Воронеж : Из-во НПО «МОДЭК», 1996. – 224 с.
5. Курлянд З.Н. Педагогические способности и профессиональная устойчивость учителя / З.Н. Курлянд. – Одесса, 1992. – 112 с.
6. Философский энциклопедический словарь ; [гл. ред. : Л. Ф. Ильичёв, П. Н. Федосеев, С.М. Ковалёв, В.Г. Панов]. – М. : Сов. Энциклопедия, 1983. – 840 с.
7. Серьожникова Р.К. Основы психологии і педагогіки : навч. посібник / Р.К. Серьожникова, Н.Д. Пархоменко, Л.С. Яковицька. – Київ : Центр навч. літератури, 2003. – 243 с.
8. Андреев В. И. Эвристическое программирование учебно-исследовательской деятельности / В. И. Андреев. – М. : Высш. шк., 1981. – 240 с.
9. Бабанский Ю. К. Избранные педагогические труды / [сост. М. Ю. Бабанский]. – М. : Педагогика, 1989. – 560 с.
10. Федорова О. Ф. Некоторые вопросы активизации учащихся в процессе творческого и производственного обучения / О. Ф. Федорова. – М. : Высш. шк., 1970. – 324 с.
11. Высоцкий С.В. Структура психолого-педагогических условий формирования поисково-творческой направленности личности в процессе обучения / С. В. Высоцкий // Наук. вісник Південноукраїнського держ. пед. ун. ім. К.Д. Ушинського : збірник наук. праць. – Одеса, 1999. – Вип. 8 – 9. – С. 90 – 94.
12. Мельніченко В. В. Система організаційно-педагогічних умов управління професійно-технічним училищем сільськогосподарського профілю в соціології освіти [Електронний ресурс] / Мельніченко В. В. // Наукові праці. — 2002. — [вип. 7]. — Т. 20. — Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Npchdu/Pedagogics/2002_7/7-12.pdf.
13. Блажко Л. В. Організаційно-педагогічні умови використання аудіовізуальних засобів навчання викладачами інститутів післядипломної освіти [Електронний ресурс] / Л. В. Блажко. — Режим доступу : <http://tme.umo.edu.ua/docs/6/11blappe.pdf>.
14. Арефьев И.П. Подготовка учителя к профильному обучению старшеклассников / И.П.Арефьев // Педагогика. – 2003. – №5. – С.49-55.
15. <http://conf.vntu.edu.ua/humed/2008/txt/Motorna.php>

У статті проведено детальний аналіз терміну «педагогічні умови» у вітчизняних і зарубіжних наукових публікаціях, розглянуто умови ефективної підготовки кваліфікованих робітників і визначено педагогічні умови розвитку пізнавальних інтересів учнів професійно-технічних навчальних закладів засобами телекомунікацій.

Ключові слова: умова, педагогічна умова, телекомунікації, пізнавальний інтерес, інформаційне освітнє середовище, телекомунікаційний проект.

В статье проведен детальный анализ термина «педагогические условия» в отечественных и зарубежных научных публикациях, рассмотрены условия эффективной подготовки квалифицированных работников и определены педагогические условия развития познавательных интересов учеников профессионально-технических учебных заведений средствами телекоммуникаций.

Ключевые слова: условие, педагогическое условие, телекоммуникации, познавательный интерес, информационная образовательная среда, телекоммуникационный проект.

In the article the detailed analysis of terms «pedagogical condition» is conducted in domestic and foreign scientific publications the condition effective preparation of skilled workers are considered and the pedagogical condition development of cognitive interests of students of professional educational establishments are certain by facilities of telecommunications.

Keywords: condition, pedagogical condition, telecommunications, cognitive interest, informative educational environment, telecommunication project.